

Повторення вивченого матеріалу

Наведені в переліку слова розподілити між відповідними колонками.

1) Валуа, 2) парламент, 3) Жакерія, 4) саки,
5) Жанна д*Арк, 6) Річард Левове Серце, 7) Уот
Тайлер, 8) Париж, 9) Лондон, 10) Філіпп IV
Красивий, 11) «Книга страшного суду», 12) Гене-
ральні штати, 13) Плантагенети, 14) Капетинги

Англія	Франція

*Це символіка якої
сучасної держави?*

Священна Римська імперія (Німеччина) Практична робота

Очікувані результати

Після уроку учень/учениця має

Знати: дати утворення Священної Римської імперії;

Розуміти: причини політичного роздроблення держав Західної Європи; феодално-теократичний характер Священної Римської імперії; поняття «феодална роздробленість», «теократія», «станово-представницька монархія», «парламент»(рейхстаг);

Вміти: розташовувати в хронологічній послідовності відомості про формування середньовічних держав (від роздробленості до станово-представницьких монархій); показати на карті території Священної Римської імперії; охарактеризувати напрямки внутрішньої й зовнішньої політики німецьких імператорів.

План уроку

1. Утворення Священної Римської імперії.
2. Передумови феодалної роздробленості.
3. Німеччина в XI – XV ст.
4. Німецький наступ на Схід.

Опорні поняття і дати уроку

Опорні поняття:

- Священна Римська імперія
- Інвеститура
- Булла
- Курфюрсти
- Наступ на Схід

Опорні дати:

- 843 р. – Верденський поділ імперії Карла Великого
- 911 р. – утворення Німецького королівства
- 936-973 рр. – правління короля Оттона I
- 962 р. – утворення Німецької імперії
- 1077 р. – похід до Каносси
- 1356 р. – “Золота булла”
- 1438-1806 рр. – правління династії Габсбургів

Актуалізація опорних знань

1. В якому році розпалася імперія Карла Великого?
2. В чому суть Верденського договору 843 року?
3. Які наслідки цього договору?
4. Показати на карті держави, які були утворені за Верденським договором?

ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ до матеріалу уроку:

Причини збереження роздробленості Німеччини

ПРИЧИНИ

ІСТОРИЧНІ ФАКТИ

НАСЛІДКИ ВЕРДЕНСЬКОГО ДОГОВОРУ 843 р.

Імперія Карла Великого
за Верденським договором
843 р.
була розділена його онуками
на три частини

Карл Лисий

Людовик Германський

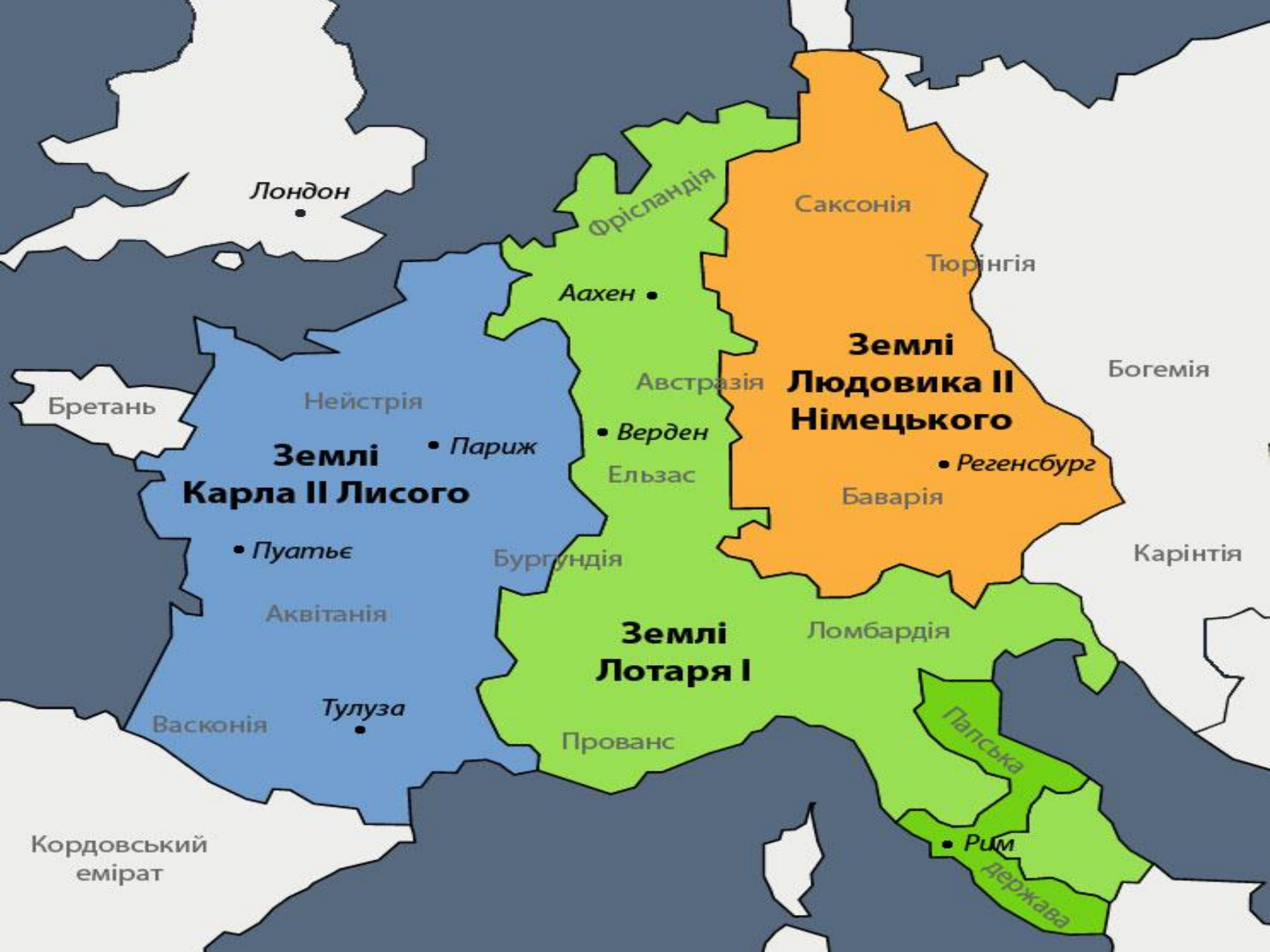
Лотарь

Західно-Франкська
держава
майбутня Франція

Східно-Франкська
держава
майбутня Німеччина

Північна Лотарингія
й Північна Італія

Дісталась
корона імператора

Лондон

Бретань

Землі Карла II Лисого

• Пуатьє

Васконія

Кордовський емірат

Нейстрія

• Париж

Аквітанія

Тулуза

Фрісландія

• Аахен

Австразія

• Верден

Ельзас

Бургундія

Землі Лотаря I

Прованс

Саксонія

Тюрінгія

Землі Людовика II Німецького

• Регенсбург

Баварія

Ломбардія

Папська держава

• Рим

Богемія

Каринтія

843 р. – Верденський договір

- Країна франків у другій половині V ст.
- Території, приєднані до Франкського королівства за правління Хлодвіга (481-511 рр.)
- Франкське королівство за правління королів династії Меровінгів (до 715 р.)
- Території, приєднані до Франкського королівства за правління перших Каролінгів: Карла Мартелла (715-741 рр.) і Піпіна Короткого (741-768 рр.)
- Традиційні резиденції франкських королів

Поділ Франкської імперії між онуками Карла Великого за Верденським договором 843 р.:

- володіння Лотара
- володіння Карла Лисого
- володіння Людовіка Німецького
- Межі поділу лотаревої спадщини 880 р.

Після розпаду єдиної Франкської держави у 843 р. в результаті Верденського поділу на схід від Рейну виникло нове королівство, яке складалося з декількох фактично самостійних герцогств. Найсильнішими були Саксонія, Тюрингія, Франконія, Швабія і Баварія.

Особливості феодальної роздробленості Німеччини

Герцоги	Населення	Зовнішня загроза
<p><i>Прагнули незалежності, діяли в межах феодального правила «Король – перший серед рівних»; герцогам підпорядковувалися васали та ополчення племен.</i></p>	<p><i>Населення мало помітні відмінності в мові, звичаях і традиціях.</i></p>	<p><i>Загроза з кінця IX ст. з боку норманів, а з початку X ст. угорців, що оселилися в сусідній Паннонії викликала необхідність об'єднання зусиль у боротьбі проти спільного ворога.</i></p>

911 р. після смерті останнього правителя Східнофранкського королівства з династії Каролінгів уперше королем було обрано представника місцевої знаті, герцога Франконії Конрада (911–918).

Виникнення Німецького королівства.

У 919 р. місцева знать проголосила королем Східного Франкського королівства саксонського герцога Генріха I Птахолова (919—936). Відтоді за традицією **короля Німеччини обирали (!!!) представники вищої знаті.**

«Мозковий штурм»: які ПОЗИТИВНІ і НЕГАТИВНІ сторони цього факту для королівської влади? Для централізованої країни?

Проблемне запитання:

Чим спосіб престолонаслідування в Німеччині відрізнявся під порядку спадкоємства королівської влади у Франції та Англії?

Проголошення Німецької імперії

ОТТОН I

засновник імперії
східнофранкський король

Otto der Große 926 973

Саксонська династія

розглядалась як
пряме продовження
античної Римської
імперії та
франкської імперії

- Оттон I — син Генріха I Птахолова, німецький король (936-973 рр.);
- Оттон I продовжив зміцнення королівської влади, приборкавши непокірних герцогів (мріяв бути схожим на Карла Великого);
- Оттон I у 961 р. підкорив Ломбардію (Пн. Італію);
- Оттон I у 962 р. отримав звернення від 22-річного Папи Римського Іоанна XII про допомогу перемогти бунтівних місцевих феодалів і повернути втрачений престол;
- Оттон I того ж року був коронований у Соборі Св. Петра в Римі імператорською короною. Так виникла Німецька імперія, яка у 1157 р. перейменована у Священну Римську імперію (як спадкоємиця Римської імперії). Також вводилася обов'язкова присяга Папи Римського імператору як вияв покори папства імперії.

Імператор

СТОЯВ НА ЧОЛІ ІМПЕРІЇ

**Влада імператора
ніколи не була
абсолютною**

Обмежувалася

- аристократією
Німеччини
- рейхстагом (з кінця
XV століття)

In mensa sedet.

die nouēbis.

Septē electores eligūt. Henr. contē Lutull. i. regē rō. fuk. xxvii.

Титул не успадковувався, а надавався за підсумками обрання колегією курфюрстів

Оттон I і його наступники розуміли необхідність залучати до управління державою освічених людей, тому сприяли розвиткові культури.

Історичні подробиці

Оттонівське відродження —

період в історії Німецької імперії (наприкінці X — початку XI ст.), який характеризується піднесенням культурного розвитку. При імператорському дворі діяла академія, виготовляли рукописи, розвивалася література. Розширювалася мережа шкіл при монастирях і міських соборах.

1. З яким ранньосередньовічним культурним відродженням схоже піднесення культури за часів правління Оттонів у Німецькій імперії?
2. Які види мистецтва та культури активно розвивалися у відомих вам країнах доби Середньовіччя? Наведіть приклади.

Сторінка праці
«Про геометрію»
Герберта Аврілакського

В ЯКИХ КРАЇНАХ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ БУЛО СХОЖЕ КУЛЬТУРНЕ ПІДНЕСЕННЯ?

Чи були ці особи сучасниками?

Після смерті
Оттона I
королівська
влада в імперії
послабилася.
Почалися
міжусобиці

2. Передумови роздробленості Німеччини

Трон у спадок НЕ передався, а король обирався великими феодалами;

Імператор ішов на поступки, щоб отримати згоду князів на коронування сина (феодала чеканили свої монети, чинили суд, збирали податки і мито, засновували нові міста);

**Причини
феодалної
роздробленості:**

В XI ст. спостерігається піднесення господарства німецьких земель: міста стали активними учасниками європейської торгівлі, але не торгували між собою!

Міста утворювали самостійні об'єднання для захисту власних інтересів.

Як це впливало на процеси державотворення?

Передумови роздробленості Німеччини

- З другої половини XI ст. важливою стороною політичного життя Німеччини стали взаємовідносини держави і церкви.
- Суть цих взаємовідносин – боротьба німецьких імператорів з Папою Римським за *інвеституру* (вплив на німецьку церкву, право призначення єпископів), яку імператори програли.
- Багато німецьких феодалів виступили на стороні церкви, бо були противниками зміцнення імператорської влади, і прагнули до утворення самостійних територіальних князівств.

Німеччина

Рим

ядро імперії

релігійний центр

Відносини держави й церкви

боротьба за інвеституру

імператор

папа

боротьба за право
призначення
єпископів

Історичні подробиці

Ходіння до Каносси

У 1076 р. під час конфлікту за вплив на церкву Папа Римський Григорій VII відлучив від церкви імператора Генріха IV. В набожному середньовіччі це ставило під сумнів законність влади короля, адже вона мала бути освячена церквою.

Король змушений був шукати примирення з Папою. У 1077 р. без війська він вирушив до Італії. Папа перебував тоді в тосканському замку Каносса (на півночі Італії). Протягом трьох днів Генріх IV приходив до стін замку у вбранні грішника, босоніж, з непокритою головою. Зрештою його допустили до Папи, і він вимолив у нього прощення. Невдовзі імператор відновив конфлікт і таки домогся позбавлення Григорія VII папського престолу.

Генріх IV на колінах просить Матильду Тосканську про посередництво в його суперечці з Папою Григорієм VII (мініатюра з «Життя Матильди», 1115 р.)

Вислів «йти в Канносу» став означати згоду на принизливу капітуляцію

Поміркуйте, чи щирим був Генріх IV, вимолюючи прощення в Каноссі.

ХТО
ГОЛОВНІ
ДІЙОВІ
ОСОБИ?

ЧИ
ПРАВИЛЬН
О Я
ЗРОЗУМІЛА,
ГЕНРІХА І V
ПАПА
ВІДЛУЧИВ
ВІД
ЦЕРКВИ?

«ХОДІНН
Я ДО
КАНОСС
И»

СВІТСЬКІ І
ДУХОВНІ
ВОЛОДАРІ
НЕ МОГЛИ
ДОМОВИТИС
Я?

ЯК БИ ТИ
ВЧИНИВ
(ЛА)
НА МІСЦІ
ГРИГОРІЯ
VII?

ЧИ ДОБРЕ,
ЩО
ВІДБУВАЛА
СЯ ЦЯ
БОРОТЬБА?

ЩО БУЛО, Б
ЯКБИ ВОНИ
НЕ
ДОСЯГЛИ
КОМПРОМІС
У?

Вормський конкордат

- Завершилася майже 50-річна боротьба між Папою та імператором за інвеституру **23 вересня 1122 р.**, коли у Вормсі Папа Римський Калікст II та імператор Священної Римської імперії Генріх V підписали конкордат, що являв собою компроміс.
- Імператор відмовлявся від права наділяти єпископів символами духовної влади – перстнем і посохом, але єпископи все ж вважалися його васалами і несли відповідні світські обов'язки. Папа погодився на присутність імператора під час процедури обрання єпископів на німецькій території.
- Вормський конкордат підвів ризик під важливим етапом змагання між світською та духовною владою в Європі, в якій папство вистояло і зміцнило свої позиції.

Король вручає єпископу посох

Відносини держави й церкви

імператор

папа

результат
протистояння

втрачає колишній
вплив на церкву і
потрапляє у
залежність від
знаті, яка стала на
шлях
територіальних
князівств

єпископи обираються
духовенством

імператор

церковні і
світські князі

Наслідок протистояння

імператор

церковні і
світські князі

спадкова імперія у середньовічній Німеччині не утвердилася

імператор міг змусити князів обрати королем свого сина, але не міг сам призначити свого спадкоємця

■ Відволікала імператорів від управління Німеччиною також італійська політика. Від часів Оттона I протягом 962-1508 рр. німецькі королі отримували титул тільки після коронації в Римі. Нерідко походи в Італію по королівський титул перетворювалися на затяжні війни.

Фрідріх I Барбаросса

- Завоюванні
Італії

5 походів

невдача

Підкорити
своїй владі
папу

**Продовжили
наступники**

XIII ст.

МЕРІЯ

ВІДОКРЕМЛЕННЯ

Нідерланди

Італія

Бургундія

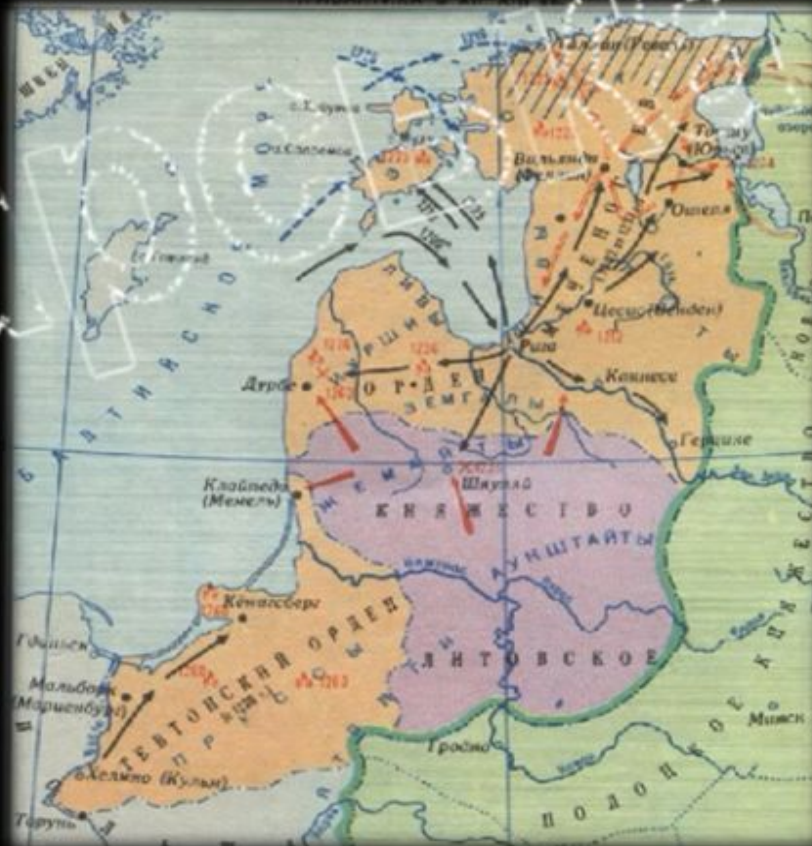
Країна розпалася на самостійні володіння — територіальні князівства. До рук князів перейшли головні функції державної влади

Німецький "наступ на Схід"

німецька колонізація

Мирна:
спочатку на
Схід
прийшли
купці, потім -
місіонери

Воєнна:
згодом
прийшли
воїни

«Наступ на Схід»

— просування німецьких колоністів на східноєвропейські землі, заселені слов'янами.

Цей рух почався ще в X ст. і тривав із перервами майже все Середньовіччя.

Рицарі й місіонери, селяни та ремісники зводили на завойованих слов'янських землях міста — Бранденбург, Мекленбург, Берлін, Любек, Росток та інші.

На землях Східної Прибалтики, заселеної племенами лівів, естів і пруссів, європейськими рицарями засновані місто-фортеця Ревель та місто Рига, що стало центром Лівонії.

Німецька колонізація слов'янських земель сприяла розширенню володінь імперії та поширенню християнства на сході та півночі Європи.

ПОВЕРНЕННЯ МІСТА ДОРОГИЧИНА (1238 р.)

Данило узяв у полон їхнього магістра Бруно. За літописом, Данило напередодні битви виголосив: *«Не личить держати нашу батьківщину крижевникам (хрестоносцям)»*.

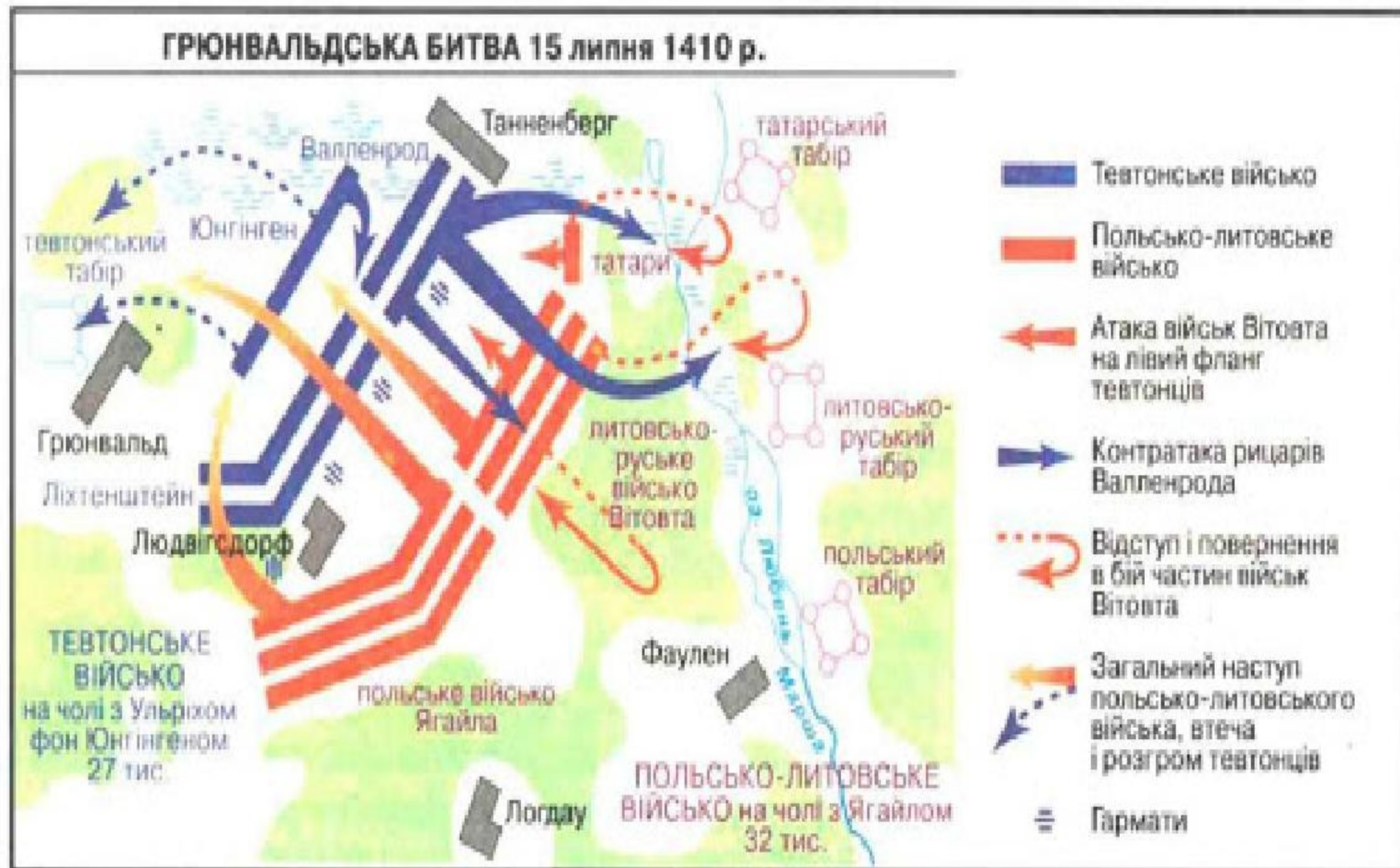
1238 р. — битва під Дорогичином. Данило Галицький і Василько розбили німецьких лицарів Добжинського ордену. Це одна з перших битв, яка зупинила наступ німецьких хрестоносців на Схід

Льодове побоїще

- 5 квітня 1242 року відбулося так зване Льодове побоїще — битва новгородців і володимиріців під проводом Олександра Невського проти німецьких лицарів на льоду Чудського озера.

Грюнвальдська битва (15 липня 1410 р.)

Уважно подивіться на карту Німеччини XIV – XV століття.

Який етап історичного розвитку цієї країни відображено на ній?

НІМЕЧЧИНА

XIV-XV

• піднесення
міського життя

- розвиток ремесел
- розвиток торгівлі

• відсутність єдиної
грошової одиниці

- різні одиниці мір та ваги
- митні збори
- не було постійної столиці
- залежність німецького
монарха від курфюрстів
(князів)

ПОЛІТИЧНА РОЗДРОБЛЕНІСТЬ

Слабка влада монарха

міста

потерпали від князівської сваволі

для захисту власних
інтересів об'єднувалися

СОЮЗИ

СОЮЗИ НІМЕЦЬКИХ МІСТ

Ганза

(XIV–XVII ст.)

Об'єднання близько 200 північнонімецьких міст басейнів Північного і Балтійського морів

Швабський союз міст

(XIV–XVI ст.)

Об'єднання 22 міст Швабії, створене з ініціативи імператора Людовіка Баварського

Союз рейнських міст

(XIII–XIV ст.)

Об'єднання міст, розташованих уздовж течії Рейну

Об'єднання в 1381 р.

Міста обирали за краще утворювати самостійні об'єднання для захисту власних інтересів.

*Чи сприяли централізації держави створені союзи міст?
Поясніть свою думку.*

1356

"Золота булла"

узаконення системи й порядку обрання короля (імператора) колегією із семи курфюрстів

Карл IV Люксембургський

ІЗ «ЗОЛОТОЇ БУЛЛИ»

Божою милістю ми, Карл IV, імператор Римський і король Богемії², на вічну пам'ять.

Щоб установити єдність між курфюрстами і ввести узгоджені вибори і запобігти роздробленості — ми на загальному зібранні в Нюрнберзі... оголосили виконувати таке...

Коли стане відомо про смерть короля чи імператора, хай курфюрсти... зберуться протягом трьох місяців у Франкфурті та виберуть Римського короля як майбутнього імператора. Питання про вибір має вирішуватися простою більшістю голосів. Обраний повинен одразу затвердити лени, привілеї, права і свободи курфюрстів...

Сторінка
«Золотої булли»

ЯКИЙ ПОРЯДОК УСПАДКУВАННЯ ПРЕСТОЛУ
ВИЗНАЧАЛА
«ЗОЛОТА БУЛЛА»?

Золота булла

Законодавчий акт Священної Римської імперії, ухвалений у 1356 р.:

Булла узаконила обрання німецького короля (імператора) колегією семи імперських **курфюрстів** (князів; три церковних, чотири світських);

Булла визнавала суверенітет князів в їх володіннях, узаконювала можливі війни між феодалами, заборонила союзи міст. Цим же документом підтверджувалося право князів на необмежене карбування власних монет;

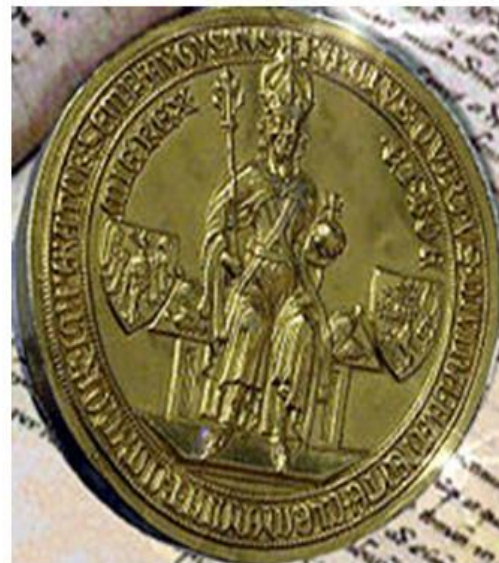
Булла забороняла поділ територій курфюрств, що ускладнювало процес “збирання” німецьких земель.

Сторінка
«Золотої булли»
1356 р.

Карл IV Люксембург (1355–1378)

1356 р. – Карл IV Люксембургський видав
«Золоту буллу».

Курфюрсти – титул князів у Священній Римській імперії.

1437–1918 рр. – династія Габсбургів.

Утворення і розвиток Священної Римської імперії

IX ст.	<p>843, Верденський договір. Східне Франкське королівство: Тюрінгія, Фризія, Баварія, Саксонія, Швабія, Франконія. Роздробленість</p>	Династія Каролінгів (до 912 р.)
X ст.	<p>Від 912 рейхстаг обирає спільного короля роздробленої держави.</p> <p>962 - утворення Священної Римської імперії. Імператор Оттон I. Духовних осіб призначає світська влада (право інвеститури)</p>	
XI ст.	<p>Загострення стосунків між папами римськими і німецькими володарями. Похід покаяння імператора Генріха IV в Каноссу в 1077 р.</p>	Салічна династія
XII ст.	<p>Упорядкування права інвеститури. Угода (конкордат) 1122 р. у місті Вормс: Папа Римський висвячує духовних керівних осіб, імператор надає їм феоди</p>	
XIII ст.	<p>Розширення меж імперії за рахунок сусідніх держав. «Натиск на схід». Конфлікт із Західною церквою. Походи в Італію, на Сицилію, до Єрусалима. Фрідріх I Барбаросса, Фрідріх II</p>	Династія Штауфенів
XIII ст.	<p>1254 — 1273 — період безкоролів'я</p> <p>Рудольф I Габсбург. Приєднано Австрійське герцогство</p>	
XIV ст.	<p>«Золота булла» Карла IV 1356 р. — правила обрання правителів Священної Римської імперії</p>	Люксембурзька династія
XV ст.	<p>Розчленована країна, спільний виборний глава держави, сильна влада місцевих правителів та представницьких органів. До поч. XV ст.</p>	

Закріплення нового матеріалу

1. Якими були особливості історичного розвитку Священної Римської імперії?
 2. Які особливості розвитку Німеччини в порівнянні з Англією та Францією?
- <https://wordwall.net/uk/resource/9352247>

Узагальнення

Особливість королівської влади у Німеччині полягала в тому, що

- а. Її успадковували лише по чоловічій лінії
- в. Її успадковували і по чоловічій, і по жіночій лінії
- с. Короля вибирали загальні збори від землевласників
- д. Короля обирали представники вищої знаті

Причиною утворення союзів німецьких міст зазвичай називають

- а. Прагнення об'єднання всіх німецьких земель
- в. Необхідність захисту власних економічних інтересів
- с. Бажання впливати на рішення імператора
- д. Необхідність формування власного війська

«Золота булла» Карла IV Люксембурга

- а. Поклала початок процесу об'єднання Священної Римської імперії
- в. Остаточо закріпила феодальну роздробленість Священної Римської імперії
- с. Завершила об'єднання Священної Римської імперії
- д. Закріпила передачу імператорської корони від батька до сина

Узагальнення

Німецькі князі виправдовували політику «наступу на схід» необхідністю

- а. Об'єднання Священної Римської імперії
- в. Збільшення власних землеволодінь
- с. Поширення християнства серед язичників
- д. Придушення непокірних феодалів

Ломбардська ліга була створена з метою

- а. Боротьби із Папою Римським
- в. Захисту торговельних інтересів
- с. Боротьби із німецькими завоюванням
- д. Здійснення хрестового походу

Установіть хронологічну послідовність подій

- а. Ухвалення «Золотої булли»
- в. «Ходіння в Каноссу»
- с. Коронація Оттона I імператором
- д. Грюнвальдська битва

1. Утворіть логічні пари: синхронізуйте факти історії Священної Римської імперії та історії України.

1 Коронація Оттона I як імператора

2 Прийняття назви «Священна Римська імперія» за Фрідріха I Барбаросси

3 «Золота булла» Карла IV

4 Ходіння до Каносси

А Перемога литовсько-руського війська в битві на Синіх Водах

Б Правління Ольги в Київській державі

В Правління Ярослава Осмомисла в Галицькому князівстві

Г Видання «Правди Ярославичів»

Завдання 1 на с. 95 (синхронізувати події з історії Священної рим. Імперії та історії України)

1. Коронація Оттона I (962 р.) - **Б**
2. Прийняття назви «Священна римська імперія» за Фрідріха I Барбаросси (1157 р.) - **В**
3. Ходіння до Каносси (1077 р.) - **Г**
4. «Золота Булла» Карла IV (1356 р.) - **А**

- А.** Перемога литовсько-руського війська у битві на р. Сині Води (1362 р.) проти татар.
- Б.** Правління Ольги в Київській державі (910-969 рр.)
- В.** Правління Ярослава Осмомисла в Галицькому князівстві (1130-1187 рр.)
- Г.** Видання «Правди Ярославичів» (1072 р.)

ЗНАЙДИ СЛОВА ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ДАНОЇ ТЕМИ

ф р і д р і х ч д ф ч м у й й х

є ц м а к є в л л н х г е й і н

а с п в р ґ ж з щ б щ и й ж о я

ї ж е д й о г х к у р ф ю с т и

с и р о з д р о б л е н і с т ь

о о і ь и ь с б ґ л з ж п щ о ї

р ж я к а н о с с а а ю ї н н т

Домашнє завдання

- Читати § 19
- Уявіть себе імператором Священної Римської імперії, який прагне об'єднати країну.
Підготуйте промову, з якою ви виступили б перед своїми громадянами з обґрунтуванням потреби об'єднання країни.